

RELIGIOUS IMAGINARY IN THE POETRY OF NICOLAE IONEL

Andrada Mare

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The religious poet, Nicolae Ionel is first of all a believer in the very biblical sense. He is a mystic who claimed to be able to see and convers with God.

The present study reflects some aspects of the religious poetry written by Nicolae Ionel and it is based on the assumption that the artistic gift is. The poetry of the „dialogue” with the Divinity, is imposed by the gravity of emotions. This essay intends to define and analyze Nicolae Ionel’s cosmic vision of unity and his strong believes in life filtered by the divine word / Christian laws. We think therefore that it is important and necessary to reviews the sacred in order to approach the perspective assumed. His creations is infused with numerous comments and observations on the Sacred.

Hence, we analyze of the various and semantic through which Nicolae Ionel relates to the divinity. The lyrical images in order to emphasize idea of „holy world” is also present in Ionel’s writings.

Keywords: lyrical messeanism, eternity, cosmic vision, the Sacred, religion

Despre poezia creștină se vorbește mult, tot mai mult în maculatura de ultimă generație pe care se aștern cu ușurință termeni precum: înger, creștin, divin, convertire etc. Nu orice text poetic care conține astfel de termeni devine o poezie religioasă, ci poezia de inspirație creștină este produsul nu a unor simplii termeni religioși care pendulează între real și mistic, între văzut și nevăzut, ci înseamnă, întâi de toate, dezinvoltură în interpretare dar și libertate creatoare care merge până într-acolo unde întâlnește libertatea divină.

Pornindu-se de la poezia Vechiului Testament, de la Psalmi, Cântarea Cântărilor, poezia contemporană înseamnă memorie a sufletului, înțelepciunea clipei creatoare, limbajul memoriei. Asimilarea tradiției nu înseamnă reproducerea ei, ci ducerea mai departe, neocupându-se cu elemente sau concepte ale credinței, ci cu o trăire personală, vie și intimă a credinței.

Poet care nu și-a ținut crucifixul în sertar pe vremea ateismului, Nicolae Ionel „un extatic al contopirii cristice care observă cu strictețe Evanghelia și se ține strâns de curăția

creștină”¹, caută sănătatea sufletului, conștiința Duhului, luminarea și îndumnezeirea prin intimitatea cu Dumnezeu, prin poezia – rugăciune. Poezia are la bază tensiuni interioare, patimi, disperări, preamărirea Creatorului; prin urmare această creație lirică se naște din momente de criză: „Doamne, rămân la pământ, / de toate pierdut și învins / un drum în vecii / s-a închis / o rugă din moarte / se-ndură.”² Inspirația poetului devine liberă atunci când întâlnește libertatea lui Dumnezeu. Poezia unește, edifică, îmbunătățește, strânge-mprejur, oferă căldură, complicitate, alungând teama de singurătate și sentimentul înstrăinării față de tot și toate.

În poezia scrisă cu credință, cu talent și sinceritate, Nicolae Ionel redă iluminarea divină. Nu se poate vorbi de poezia creștină contemporană fără să ne amintim de antici, de poezii biblice, iar menirea artistului este de a da materiei brute o formă desăvârșită. Cuvântul muncit, cizelat, ajunge prin a primi o formă nouă, desăvârșită. Poezia religioasă produce mai mult o plăcere estetică, inducând pace sufletească și frumusețe spirituală, rugăciunea și abandonarea sinelui în fața măreției creatoare:

„Cred ! Cresc ! Prin creștet
sorb orb obârșia vie-a
luminii vuind !
Venind ! vestind ! Investind !
cu foc forța
ce-mi cerne-n celule”.³

Intensul moment al transfigurării, al schimbării la față, apare atunci când poetul se preschimbă dintr-un orgiastic păgân într-un orgiastic și iluminat creștin, odată cu volumul *Venirea*⁴.

Rugăciunea - poezie a lui N. Ionel care cuprinde dumnezeirea și cosmosul este creatoare de chintesență a lirismului românesc, parcurge o călătorie inițiatică spre arhetipuri poetice. Înzestrat cu har, poetul împărtășește lumii prin cuvânt, marile sale revelații prin care poezia devine o emblemă a sacrului, iar tot ceea ce ne înconjoară trebuie determinat să-și recunoască originea divină. Viziunea cosmică, religioasă, ascendentă, este specifică viziunii individuale,

¹ Al. Cistelean, *Top ten*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 19.

² Nicolae Ionel, *Crinul deschis*, Editura Junimea, Iași, 1999, p. 168.

³ Idem, *Scara de raze*, Editura Junimea, 1990, p. 29.

⁴ Volum aparut la editura Saggitarius, Iași, 1995.

adăugând doar atât cât este nevoie. Autorul realizează pe tărâmul poeziei o nouă condiție a discursului liric: setea de existență atât de mare încât schimbă forma spunerii. Poetul creează astfel o operă de artă sacră aducând pe tărâmul poeziei românești un verb creator, un suflu poetic dezlănțuit, o rostire fără cenzură. Volumele de versuri, peste 40, reprezintă reușite absolute ale literaturii române, fixând noi coordonate ale spiritualității. Cu o valoare indiscutabilă, poeziile devin un drept la spovedanie, un triumf asupra ispitei. Atât traducător, cât și autor al unor piese de teatru, Nicolae Ionel este înainte de toate un poet. Volumele sunt străbătute de un fior religios a cărui calitate aparte se descoperă în discursul liric, în bucuria de a trăi în umbra divinului, o taină a zămislirii spirituale. Refuzând îngrădirea între limitele existențiale, poetul își asumă în scrierea sa confruntarea cu marile întrebări ale ființei în fața neantului: „Mai este în lumi bucurie / nu mi-e dat totul acum? / O să mai fiu țărână vreodată? / mai este sfinție / să nu mă fi-ajuns? / m-ating de primordii? / sunt o nuntă de duhuri?”⁵ Poate că, asemeni și altor poeți români, lumea semantică întemeiată de Ionel este o lume de întrebări, poetul asumându-și întrebările lumii.

Rod al imaginației și al sensibilității, lirismul lui Nicolae Ionel ia naștere dintr-un amestec de speranță și strigăt, de iluminare și chin, de pendulare între sacru și profan.

Universul sacralizat este regăsit în poezia lui Nicolae Ionel, univers care degajă bucuria de a trăi extaziată în poemele mărturisiri ale unei experiențe interioare unice. Pentru Nicolae Ionel, rugăciunea este sufletul sufletelor, ea îl unește pe om cu Dumnezeu. Poeziile sunt în ton rugător, cheamă pe toți la rugăciune exprimând strigarea sufletului după mila lui Dumnezeu. Poezia lui reprezintă o gravură spre lumină și meditație, o mirare a sinelui, o beatitudine a rostirii insuflăte, dar și o convertire a versului în rugăciune :

„Doamne, aripile milei asupra-mi întinde-le astăzi,
vezi părăsirea mea, vezi-mi durerea,
nu mă lăsa să mă-ntunec, și de la fața Ta, Doamne, să nu mă lepezi pe mine.”⁶

Un astfel de limbaj, restaurat în el însuși, are puterea de a ilumina și înfrumuseța tot ceea ce cuprinde, de a le închina toate lui Dumnezeu, iar textul și discursul religios nu prezintă

⁵ *Idem, Cuvânt în cuvânt*, Editura Junimea, Iași, 2004, p. 96.

⁶ *Idem, Rugăciune*, Editura Fides, Iași, 1999, p. 20.

o idee, ci pe Dumnezeu cel viu. Poetul parcurge o încărcătură etico-creștină într-un discurs liric de nuanță sacră care pune în lumină intuiția miracolului în creație. Din conținutul acestor poezii se desprinde starea hristică, duhul suferinței purificatoare. Poezia este un îndemn la deschiderea textului sacru. Nicolae Ionel este un purtător de mesaje luminoase, a cărui poezie este o undă spre bucuria purității, a salvării, a mântuirii. Poet orfic, de inspirație gnostică sau poet mistic înzestrat cu har, scriitorul împărtășește lumii, prin cuvânt, marile sale revelații, deoarece „poezia e un organ al sacrului”, iar tot ce ne înconjoară trebuie determinat să-și recunoască originea divină. Viziunea lui este una cosmică, religioasă, iar asemeni lui Heidegger, poetul realizează o revoluție a condiției discursului liric în ceea ce privește gândirea și rostirea originară. Convins că poeții sunt „mai mult ai limbii decât ai lor”, Nicolae Ionel a fost un căutător în profunzimi, iar fantezia sa creatoare este inspirație și har. Lirica *ioneliană* are o evidentă miză spirituală, iar în universul aproape mistic, înflorit, eul poetic se simte invadat de bucurii:

„și-ntr-o lumină noi toți ne aprindem și-unim și vedem
ne facem lumină și-Ți suntem lumină,
fără-nceputuri și fără sfârșit.”⁷

Nicolae Ionel face parte dintre poeții cu o sensibilitate aparte, intelectualizând o profunditate particulară în întreaga sa poezie. Recunoștința și fidelitatea față de Dumnezeu nu produce diformități plicticoase, ci aventuri de cunoaștere. Pentru multi, postmodernismul este sinonim cu secularizare, însă perioada postbelică nu presupune de fapt secularizarea religiei, ci sacralizarea vieții și implicit a literaturii. Literatura postbelică ridică numeroase întrebări legate de motivația religioasă a omului contemporan, dar poezia reprezintă, astfel, poarta de acces către sacru. Sfânta Scriptură a avut o reală influență asupra acestui creator român de literatură, ca de altfel și pentru Ioan Alexandru, Daniel Turcea, Doinaș, Caraion și alții. Lirica religioasă a lui Nicolae Ionel este o manifestare de tip hierofanic a sacrului, divinitatea însăși fiind regăsită în relația sa complexă cu ființa omului. Poetul, modelul antropologic arhetipal este cel care realizează prezența tainei divine existente în cotidian, a re-găsirii de sine în lucrurile mărunte, a căror semnificații profunde nu mai sunt percepute, tainic, de către omul modern de astăzi. Volumele sale *Cuvânt în cuvânt*, *Scara de raze*, *Crinul deschis*, *Nume pe ape*, surprind

⁷ *Ibidem*, p. 9.

întâlnirile spiritului poetic în metamorfozele sale, cu dimensiunea religioasă a existenței. Pentru poet, sacrul este o manifestare a iubirii :

„Strigă, Doamne, în inima mea, strigă tare
strigă-mă, Dumnezeule, și-ntoarce-mă,
că m-am pierdut de Tine și de sufletul meu”.⁸

Nicolae Ionel este bine conturat ca personalitate aparte, iar opera sa pare a veni dintr-o tradiție creștină de primă mână. Opera lui transmite fiorul prin ritmul și rima dinamică a verbului plin de har, prin organizarea ideilor în manieră divină, depășind înțelegerea de suprafață, atrăgând sufletul spre abis, stil preluat din Psalmii lui David, specific evreilor. Prin poezia lui, Nicolae Ionel rămâne într-un univers sacru. Așa cum cântecul de leagăn trebuie să legene nu neapărat pentru adormire cât pentru somn ⁹ tot așa și în creația poetică sunt concentrate întrebări nu pentru a exprima tensiunea raportului omului cu lumea, ci întrebări privind cuvoașterea lumii. Adormirea și somnul sunt trepte ale unificării. Nicolae Ionel reflectă autenticitatea chemării adresării, rugii lui Dumnezeu. Rugăciunea este o cale de comunicare cu Dumnezeu dar și de împărtășire cu El. În poezia religioasă frumosul estetic este înlouit de frumusețea divină iar poezia în sine devine o rugăciune la care participă atât cititorul cât și poetul. Literatura religioasă nu este una minoră, ea constituie parte integrantă a literaturii române. Sursa de inspirație este Sfânta Scriptură, iar de aici poezii își iau sursa de inspirație. Versurile sunt punctul în care poetul, curățindu-se pe sine, se întâlnește cu Dumnezeu. Poezia lui Nicolae Ionel este o adevărată perlă creștină, o comoară duhovniască. Poezia are menirea de purificare a sufletului omenesc, de laudă la adresa lui Dumnezeu, de a intra în comuniune cu divinitatea. Eleganța frazei, frumusețea expunerii, bogăția creației configurează un lirism al aspirației spre divin și spre sacru care se împletește cu dramatismul cunoașterii, cu tensiunile ei. Nicolae Steinhardt îl consideră un poet autentic: „volumul *Calea vie* luminează tot ce-i mai puțin rău și pătat în sinea mea”. ¹⁰ Creațiile lirice sunt rodul întâlnirilor cu Dumnezeu în iubire, în care eul liric simte nebulos, în complexitatea și diversitatea lumii pulsația divinului și a sacrului.

⁸ *Ibidem*, p. 24.

⁹ *Idem*, *Cântece de adormire*, Editura Fides, Iași, 2000, p. 6.

¹⁰ Nicolae Steinhardt, *Drumul către isihie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 35.

În lumea acesta atât de legată de materie și de trup, poezia este dovada că există totuși aspecte care transcend mizeria cotidiană. Poetul este un mărturisitor al Iubirii iar poezia religioasă are o valoare în sine, nu reprezintă o poezie minoră. Nu se poate vorbi despre o poetică religioasă fără să vorbești despre Iubire, despre Lumină. Poezia religioasă reprezintă o importantă parte din lirica românească. Poetul se regăsește pe sine, după nenumărate încercări sau lupte interioare, ca o plasmuire a divinității, ca o ființă prin care vorbește însuși Dumnezeu. Prin căutarea permanentă a sacrului, poetul ajunge să-l imite pe Dumnezeu. Natura poeziei stabilește o relație cu Dumnezeu deoarece poezia a fost mereu limbajul predilect pentru manifestările religiozității umane. Raportându-se într-un mod personal la sacru, Rudolf Otto introduce subiectul prin referire la transcendent evidențiind trăirile acestuia. Pentru a evita confundarea sacrului cu latura sa pozitivă de „absolut moral” sau „desăvârșit”, acesta preferă să se refere mai ales la termenul de „*numinos* (dacă de la *lumen* s-a putut forma *luminos*, atunci și de la *numen* se poate forma *numinos*) și vorbesc despre o categorie numinoasă ca despre o categorie specială a interpretării și evaluării și, la fel, despre o stare sufletească numinoasă ca despre una ce își face apariția atunci când această categorie este întrebuițată, adică atunci când un obiect este resimțit ca numinos.”¹¹ Prin urmare, numinosul este sacru existent în toate religiile. Acest numinos nu poate fi înțeles de oameni decât ghidându-i spre acel punct al propriului suflet de unde poate el apoi să izvorască făcându-i conștienți de existența lui. El nu poate fi învățat în sensul strict al cuvântului, el poate fi doar trezit, stârnit. Sacru este perceput ca o putere asociată cu ceva misterios dar care raționalizează în întregime ideea de Dumnezeu. De asemenea, Otto ¹² distinge atât omul natural care nu resimte niciun sentiment în fața numinosului, cât și omul este pentru spirit, sacru devenind astfel un factor primar care stă la originea unei revelații interioare, dar independent de orice reflecție mentală. Julien Ries¹³ oferă o interpretare asupra distincției lui Otto afirmând: „din punct de vedere rațional, această categorie generează ideile de absolut, de perfecțiune, de necesitate. Din punct de vedere irațional, adică mistic, ea exprimă sentimentele religioase care se manifestă atunci când reacționăm în fața diferitelor fenomene.”

Scriitor de frapantă originalitate, consacrat încă de la debut ca o voce singulară în peisajul liric al anilor '70, Ionel este acceptat în seria de poeți ai sacrului. „Comuniunea mistică cu sacru este un exercițiu spiritual reluat la infinit și care îl cuprinde și pe cititor în vultele

¹¹ Rudolf Otto, *Sacru*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 12.

¹² Ibidem, p. 75.

¹³ Julien Ries, *Sacru în istoria religioasă a omenirii*, Editura Polirom, 2000, p. 39.

urcătoare ale vortexului.”¹⁴, afirmă Nicolae Mecu, iar versurile „Nici o stihie / nici o făptură / nimic din duh / nimic din natură / nu mai poate trăi înafara / bucuriei că sunt / bucuriei că zbor / sunt viu de toate ființele-n ceruri / de cerul întreg / sunt nemuritor”¹⁵ reflectă bucuria libertății și libertatea bucuriei a sinelui transpus în neantul universal.

La Nicolae Ionel, un mare creator de limbaj poetic, poeziile sunt moduri ale unei rostiri esențiale, astfel încât „poezia nu rămâne un simplu act estetic, deși nu încetează să fie artă, ea devine un veritabil act teurgic, loc al manifestării în glorie a unui cuvânt poetic apt să conțină și să manifeste o veritabilă logoenergie. Corelatul acestei mutații în planul limbajului poetic este abandonarea semnificării lui Dumnezeu ca substanță (sau esență) în favoarea «reprezentării» lui ca existență, respectiv forță, acțiune, energie.”¹⁶

Bibliografie

Bibliografia operei:

1. Ionel, Nicolae, *Poezii*, Editura Junimea, Iași, 1979
2. Ionel, Nicolae, *Scara de raze*, Editura Junimea, 1990
3. Ionel, Nicolae, *Rugăciune*, Editura Fides, Iași, 1999
4. Ionel, Nicolae, *Cântece de leagăn*, Editura Fides, Iași, 2000
5. Ionel, Nicolae, *Psalmii*, Editura Fides, Iași, 2001
6. Ionel, Nicolae, *Cuvânt în cuvânt*, Editura Junimea, Iași, 2004

Bibliografia critică:

1. Cistelean, Al., *Top ten*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000
2. Ciobanu, Mircea, *Poeziile creștinilor români*, Antologie, Editura Casa Școalelor, București, 1994
3. Pânăzan, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006
4. Simon, Eugen (coord.), *Dicționarul general al literaturii române*, Vol. E/K, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005

¹⁴ Eugen Simion (coord.), *Dicționarul General al Literaturii Rmâne*, Vol. E/K, articol scris de Nicolae Mecu, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005, pp. 614-615.

¹⁵ Nicolae Ionel, *Poezii*, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 14.

¹⁶ Lucia Cifor, *Nicolae Ionel, un poet fără contemporani*, în *Revista Română*, Anul III, nr. 9, 1997, p. 17.

5. Steinhardt, Nicolae, *Drumul către isihie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000

Bibliografia generală:

1. Otto, Rudolf, *Sacrul*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
2. Ries, Julien, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*, Editura Polirom, 2000